

Utflykter till framtidens stränder – diskussioner om kollaps

Norska forskare, socialantropolog Peter Bjerregaard och folklorist Kyrre Kverndokk, har redigerat en framtidsorienterad antologi om kollaps.¹ *Kollaps. På Randen av framtiden* utforskar våra uppfattningar om kollaps och vad vi föreställer oss kommer att hända efteråt. I boken ingår många olika infallsvinklar på detta (totalt 17 artiklar och förord), med bidrag från både kulturforskare och naturforskare. I centrum står den ekologiska katastrofen och klimatförändringarna, som särskilt hotar mänskligheten, men andra fenomen relaterade till kollaps lyfts också fram.

Inom kulturforskning, arkeologi och historievetenskap har katastrofer och kollaps från olika tider studerats och tolkats. Kollaps är därför inte ett främmande område för kulturforskare, utan en traditionell del av våra ämnen. Det är bra att det i boken sammanställts en omfattande lista med källor och forskningslitteratur om kollaps. På detta sätt kan hoten i samtiden ses ur ett bredare perspektiv.

Huvudbudskapet i boken är att kollaps alltid ger upphov till något nytt. Den här boken fokuserar faktiskt inte på hur en framtida kollaps skulle kunna förhindras, utan lyfter fram reflektioner över vad som skulle kunna bli resultatet av kollapsen. Här ges också utrymme åt framtidsfantasier i en artikeln av konsthistoriker Ingrid Halland om plast och plasticitet i den italienska konstnären Gaetano Peces verk, och science fiction som både ett sätt att föreställa sig framtiden och en kritik av nutiden i en artikel av släktforskare Ingvil Hellstrand.

1 Peter Bjerregaard & Kyrre Kverndokk (red.): *Kollaps. På randen av framtiden*. Illustrert av Kristen Jensen Helgeland. Dreyers Forlag Oslo, 2018.

Boken tar upp flera olika teman med anknytning till kollaps. Flera artiklar handlar till exempel om antropocen, både ur natur- och kulturvetenskapligt perspektiv. Biolog Dag O. Hessen betraktar katastrofer som en drivkraft för evolutionen och geolog Henrik H. Svensen beskriver de naturliga förhållandena i holocen och deras förändringar med tanke på antropocens natur, medan socialantropolog Thomas Hylland Eriksen funderar över hur komplexa system kollapsar. Konceptuella reflektioner över kollaps får plats i flera artiklar, vilket gör läsningen intressant. Bokens styrka ligger just i dess mångsidighet och de olika perspektiv som olika discipliner erbjuder för diskussion.

Den här bokens sätt att närma sig framtiden för tankarna till olika konstnärliga tolkningar. Boken *Kollaps* påminner mig till exempel om Antti Salminens experimentella roman *Mir* (2019), som äger rum någonstans i framtiden, i en post-mänsklig värld av social och ekologisk kollaps. I romanen *Mir* har människor främst rollen som tjänare i ett krig mellan svampar och växter. Boken *Kollaps* påminner mig också om konstnärsgruppens IC-98 miljökonstverk *Khronos House* (2016-2017), som är en fastighet omgiven av ett ståltrådsstängsel i Pöytyä i sydvästra Finland. Verket är ett utrymme dit människor inte har tillträde och som naturen långsamt tar över. Dessa verk, liksom artiklarna i antologin *Kollaps*, belyser olika nivåer av annorlundahet och alienation som för tankarna till en tid efter människan. En ny verklighet kan utvecklas utan människor, och det är kanske inte dåligt. Kristen Jensen Helgelands drömmande illustrationer i början av varje artikel förstärker intrycket av en post-mänsklig tid där fragment av det förra och det redan förlorade flätas samman i naturens kretslopp.

Maija Mäki